

Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Postboks 8019 Dep

0030 OSLO

Saksbehandler: Tone Eli Moseid
Direkte tlf.: 23 11 75 44

Vår ref.: 07/244-
Deres ref.:

Vår dato: 01.10.2007
Deres dato:

Hørings svar - forslag om innføring av tidsfrister for krav om universell utforming av IKT i ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov

ABM-utvikling er statens rådgivende og utøvende fagorgan for arkiv, bibliotek og museum. En stor del av ABM-utviklings strategiske virksomhet er knyttet til utvikling av digitalt innhold og digitale tjenester i arkiv, bibliotek og museer. I september 2006 leverte ABM-utvikling utredningen *Bibliotekreform 2014* til Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementet. *Bibliotekreform 2014* inneholder forslag til en rekke strategier og tiltak for å fornye og styrke bibliotekene i Norge, ikke minst i forhold til utvikling av digitalt innhold og digitale tjenester.

ABM-utvikling har også lagt fram rapporten *Kulturarven til alle*, som analyserer behov og foreslår tiltak i forbindelse med digitalisering av ressurser i hele abm-sektoren.

Tilgang til informasjon og kunnskap er en forutsetning for at individene kan være deltakere i et levende demokrati og aktive samfunnsdeltakere. Arkiv, bibliotek og museer er viktige samfunnsinstitusjoner, som på hver sin måte skal sikre allmennheten tilgang til informasjon og kunnskap, til vår felles kulturarv. Det er et overordnet mål at denne tilgangen skal være fri og uhindret, og at den skal være for alle. IKT er et viktig virkemiddel for abm-institusjonene for å nå dette overordnede målet. I tillegg har spesielt folkebibliotekene en særskilt oppgave i å sikre allmennheten tilgang til Internett, som et utjevneende tiltak. De aller fleste folkebibliotek har i dag Internett-tilgang for publikum, i aller høyeste grad er dette IKT rettet mot allmennheten.

Vi har i vårt høringssvar lagt vekt på det som er av størst betydning for arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet i Norge, i tillegg til å gi svar på de overordnede problemstillingene som er reist i høringsbrevet.

4. Definisjon av IKT

For abm-institusjonene er IKT et virkemiddel for å gi tilgang til kulturarven, til informasjon og kunnskap – enten det er egne digitale samlinger eller hele den digitale kunnskaps-allmenningen. Begrepene brukt i definisjonen er derfor ikke helt dekkende for virksomheten i abm-sektoren, og vi foreslår følgende endring:

*”Med informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) menes teknologi og systemer av teknologi som anvendes til å skape, omdanne, utveksle, mangfoldiggjøre, **publisere og gi tilgang til** informasjon i form av tekst, lyd, bilder og/eller tall. [...]”*

I tillegg finner vi definisjonen noe uklar – på den ene siden er det selve teknologien som må utformes på en slik måte at den kan benyttes av alle, i form av maskinvare og applikasjoner. På den annen side er også det digitale innholdet vesentlig. Spesielt i abm-sektoren, der det nå satses mye på å digitalisere kulturarvkildene, og der mer og mer av innholdet etter hvert også blir født digitalt, er de formater og løsninger som velges for publisering, konvertering og lagring, vesentlige for tilgjengeligheten. Hvis begrepet ”systemer av teknologi” er ment å dekke dette, bør dette utdypes i forskrift til loven.

5. Lovforankring av tidsfrist for plikten til universell utforming av IKT

ABM-utvikling støtter forslaget om å forankre tidsfrister for universell utforming av IKT i ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov, og at dette tas inn i en egen bestemmelse i loven.

6. Virkeområde for plikten

ABM-utvikling støtter forslaget om at virkeområdet for plikten omfatter all IKT rettet mot allmennheten, og at dette omfatter både privat og offentlig sektor. De fleste arkiv og bibliotek er offentlige institusjoner. De fleste museer er organisert som stiftelser eller annen privat virksomhet men de er likevel primært finansiert ved offentlige driftstilskudd.

Arkiv som bevarings- og formidlingsinstitusjoner er virksomheter rettet mot allmennheten. Det er et spørsmål om arkiv i virksomheter generelt (aktive arkiv) kan sies å være rettet mot allmennheten – personer med rett til enten partsinnsyn eller rett til innsyn etter Offentlighetsloven kan ikke nødvendigvis defineres snevert. Et kommunearkiv vil derfor kunne sies å være rettet mot allmennheten, og de IKT-løsninger som velges, må derfor være universelt utformet. Begrepet ”det offentlige rom” må omfatte både det fysiske og det digitale rom, jf kommuners nettsider.

I høringsbrevet er publikums-pcer i bibliotek brukt som eksempel på en IKT-løsning som er plassert i det offentlige rom. På samme måte må annet utstyr, som TVer og CD-spillere, også omfattes av lovpålegget, hvis denne type utstyr plasseres i et bibliotek (eller arkiv eller museum) tilgjengelig for allmennheten. På samme måte må IKT-utstyr brukt i formidlingsvirksomhet i museer omfattes. Interaktive utstillinger basert på IKT er ofte en del av museers formidlingsvirksomhet, rettet mot allmennheten. Spesielt viktig er det å være klar over at bibliotekenes innleverings- og utlånsautomater må regnes som en hovedløsning, rettet mot allmennheten.

7. Tidsfrister og utarbeidelse av standarder / retningslinjer

Den utskiftningstakt som defineres som vanlig, er ikke nødvendigvis dekkende for arkiv, bibliotek og museer. Vanlig levetid på IKT-utstyr beregnes ofte etter utskiftningstakt for kontorutstyr, og er ikke direkte sammenliknbar med utstyr rettet mot allmennheten i arkiv, bibliotek og museer. Spesielt utgjør innleverings- og utlånsautomater i bibliotek store investeringskostnader, og kan neppe forventes å bli gjenstand for utskifting på mange år framover.

Å knytte krav til universell utforming til neste løsningsversjon synes lite hensiktsmessig for abm-institusjonene. Programvaren brukt av disse institusjonene er svært ulike – mens arkivene stort sett bruker samme programvare, og museene noen få, er det opptil flere

systemleverandører innen biblioteksektoren. Der det gis offentlig tilskudd til systemleverandører, kan det knyttes krav til universell utforming i forbindelse med tilskuddet.

Nettopp fordi abm-institusjonene er viktige samfunnsinstitusjoner som har som overordnet mål å sikre allmennheten fri og uhindret tilgang til informasjon, kunnskap og kulturopplevelser, er det viktig at disse institusjonene ligger i forkant av utviklingen når det gjelder universell utforming og tilgjengelighet for alle. Det bør settes tidsfrister for både ny og eksisterende IKT. De datoer som foreslås synes å ligge langt fram i tid, og signaliserer et lavt ambisjonsnivå.

8. Nærmere om håndheving av lovpålegg

ABM-utvikling vil understreke betydningen av at informasjon, veiledning og opplæring er nødvendig for at loven skal bli operativ. Vi har gjennom ulike prosjekter og tiltak bidratt til nettopp å informere, inspirere og motivere abm-institusjonene til å ta i bruk universell utforming som strategi for å gjøre lokaler, samlinger og tjenester tilgjengelig for alle, også innenfor IKT. Vi ser klart at det vil bli nødvendig å forsterke dette arbeidet ytterligere i kjølvannet av et lovpålegg om plikt til universell utforming av IKT. Det er behov for å definere standarder for tilgjengelighet, spesielt i forbindelse med det store arbeidet med å digitalisere kulturarven. Dette er nevnt spesielt i *Kulturarven til alle – digitalisering i abm-sektoren*¹.

8.2 Hvilken myndighet bør håndheve kravene?

Vi mener at begge instanser som beskrives som aktuelle, vil fungere som tilsynsmyndighet. Vi vil allikevel foretrekke at det nye forvaltningsorganet ble lagt under FAD. De har som de selv sier, den beste tekniske kompetansen, en kompetanse som Likestillings- og diskrimineringsombudet ikke har i dag. I tillegg omfatter dette lovforslaget saker som går ut over ombudets område, da dette gjelder mye mer enn diskriminering, som vi ser som bare en liten del av lovforslaget.

8.3 Tilsynsmyndighetens reaksjoner ved brudd på krav om tidsfrist for universell utforming av IKT

Hvis hovedmålet med lovgivningen er å øke tilgjengeligheten for alle, bør også andre virkemidler enn tvangsmulkt vurderes. De ressurser som eventuelt brukes til å forvalte og håndheve slike sanksjoner, kan kanskje få bedre effekt hvis de brukes til å stimulere til økt tilgjengelighet. Informasjon og veiledning vil være nødvendig, og bør prioriteres høyt.

8.4 Spørsmål om det bør knyttes en dispensasjonsadgang til bestemmelsen

Det bør være mulig å gi dispensasjon fra loven, men det må praktiseres strengt. Loven bør ikke komme i konflikt med sikkerhets- eller personvern hensyn. Det er naturlig at søknader om dispensasjon blir behandlet av det samme organet som forvalter loven.

Som alternativ til å åpne bredt for dispensasjoner, bør det kunne ytes tilskudd til aktører som må bære unødig høye kostnader for å oppnå bedre tilgjengelighet.

---

¹ <http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift/digitalisering.pdf>

8.5 Informasjon og veiledning

ABM-utvikling vil understreke betydningen av at et eventuelt nytt forvaltningsorgan samarbeider tett med andre faginstanser. ABM-utvikling vil være en naturlig samarbeidspartner innenfor arkiv-, bibliotek- og museumsfeltet.

11. Økonomiske og administrative konsekvenser

ABM-utvikling ønsker å bidra aktivt i et eventuelt videre arbeid med forskrifter til loven.

De beregninger som er gjort i NTNUs konsekvensanalyse gir ikke nødvendigvis tilstrekkelig grunnlag for å kunne si noe om de økonomiske konsekvensene for arkiv, bibliotek og museer. Sektoren består av svært ulike institusjoner, når det gjelder både størrelse, økonomisk bæreevne for slike pålagte endringer, og faktisk bruk av IKT. Det er ikke et enhetlig landskap man står ovenfor. Det er ikke beskjedne kostnader det er snakk om, når en tar i betraktning at en bibliotek-innleveringsautomat kan være en millioninvestering, og at en eventuell konvertering av allerede digitalisert materiale til et universelt utformet format sannsynligvis vil være svært kostnadskrevende. For den enkelte institusjon kan det også være svært kostnadskrevende å finansiere tilrettelagte Internett-pc'er – erfaringstall fra prosjektet "Det tilgjengelige bibliotek" tilsier at en fullt utstyrt publikumsstasjon koster rundt 100.000 kr.

Kostnader knyttet til å bedre tilgjengeligheten til abm-sektorens nettsteder vil derimot ikke nødvendigvis kreve så store ressurser. ABM-utvikling lanserte nye nettsider våren 2007, der det ble lagt inn universell utforming som kravspesifikasjon til leverandørene, og løsningen ble ikke dyrere enn andre nettløsninger som ikke tar hensyn til tilgjengelighet for alle. Første halvår 2007 gjennomførte MediaLT en test av tilgjengeligheten til 250 nettsteder i abm-sektoren, på oppdrag fra ABM-utvikling. Resultatet av analysen viste at det sto ikke så bra til, men det oppsiktsvekkende var at det var lite som skulle til for å gjøre nettstedene mye mer tilgjengelige. Les mer om testen: <https://www.abm-utvikling.no/tverrsektorielt/universell-utforming/testing-av-tilgjengelighet-til-nettsider-i-abm-sektoren.html>

Med vennlig hilsen

Jon Birger Østby
direktør

Leikny Haga Indergaard
avdelingsdirektør